

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH

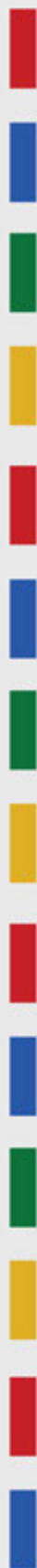
TOM 4

pod redakcją

Żanny Śladkiewicz i Aleksandry Klimkiewicz

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH
TOM 4

pod redakcją

Żanny Sładkiewicz i Aleksandry Klimkiewicz

РЕЧЕВОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ В РАЗНЫХ ДИСКУРСАХ
ТОМ 4

под редакцией

Жанны Сладкевич и Александры Климкевич

Recenzje

dr hab. Halina Bartwicka, prof. UKW

dr hab. Halina Chodurska, emer. prof. UP

dr hab. Grzegorz Ojcewicz, prof. UWM

Redakcja wydawnicza

Justyna Widzicka

Korekta tekstów w języku angielskim

Marta Noińska, Iryna Antonenko

Projekt okładki i stron tytułowych

Piotr Paczuski

Skład i łamanie

Maksymilian Biniakiewicz

Publikacja sfinansowana ze środków Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Mowa – człowiek – świat. Perswazja językowa w różnych dyskursach” i z działalności statutowej Katedry Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-822-1

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49; e-mail: poligraf@gnu.univ.gda.pl

Spis treści

Słowo wstępne.	9
Вступительное слово.	15

ROZDZIAŁ PIERWSZY DYSKURS JĘZYKOZNAWCZY

ГЛАВА ПЕРВАЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Dušan-Vladislav Paždjerski	
Specyfika oddziaływania językowego w słownikach dyferencyjnych serbsko-chorwackich na przykładzie słownika eksplikacyjnego serbsko-chorwackiego Marko Samarđžiji.	23
Людмила Федорова	
Можно ли измерить силу речевого воздействия?.	36
Katarzyna Nobis-Wlazolek	
Kategoria ilościowości w perswazji językowej	45
Ольга Абакумова	
Роль пословицы в осуществлении речевого воздействия на адресата (на материале медийного дискурса)	54
Наталья Музыченко	
Фатический инструментарий делового общения как средство оказания речевого воздействия	61
Марина Флягина	
Формулы речевого этикета в русских донских говорах	70
Elżbieta Pietraś	
Wybrane modele perswazyjne i techniki lingwistyczne w kształtowaniu przekonań zinterioryzowanych	76
Сергей Потемкин	
Эмоциональная ориентация наречий	86

ROZDZIAŁ DRUGI
DYSKURS RELIGIJNY
ГЛАВА ВТОРАЯ
РЕЛИГИОЗНЫЙ ДИСКУРС

Valentina Masłowa Anton Ławicki	
Wzдействие молитвенного слова в религиозном и поэтическом дискурсах	97
Małgorzata Rybka Marta Wrześniewska-Pietrzak	
„Spotkania w blasku wiary” – uwag kilka o perswazyjności i atrakcyjności nowego nabożeństwa Kościoła katolickiego	104
Halina Wątróbska Oksana Kadocznikowa	
Wybrane sposoby perswazyjne <i>Въ помощь пастырямъ и въ назиданіе пасомымъ</i>	115
Elena Klimentowa	
Аргументационная схема коммуникативной модели в практике деноминаций	129
Adam Konopka	
Krucjata modlitwy. Perswazja przeciwko aborcji na łamach „Rycerza Niepokalanej” w latach osiemdziesiątych	140

ROZDZIAŁ TRZECI
DYSKURSY KULTURY

ГЛАВА ТРЕТЬЯ
ДИСКУРСЫ КУЛЬТУРЫ

Natalia Żychowska	
Kulturowy bohater współczesności w dyskursie художественной прозы: między luzerem a суперменом	155
Siergiej Sinecki	
Элитаристская и социетальная коммуникативные модели: потенциал культурного наследия и проекции образов будущего	164
Maria Szub	
Темпоральный дискурс: образы прошлого, настоящего и будущего в публичных выступлениях политических лидеров Польши, США и России	176

Людмила Корнеева	
«Эффект Джульетты», или как литературная классика помогает современным интернет-мошенникам	187
Ольга Сахарова	
Вербальные манипуляции в драматургическом дискурсе (на материале избранных пьес Людмилы Разумовской и Людмилы Петрушевской)	197
Tomasz Kaczorowski	
„XD”. Wstęp do rozważań o próbach komunikowania się z widzami młodzieżowym w polskich teatrach	206

ROZDZIAŁ CZWARTY
DYSKURS PEDAGOGICZNY

ГЛАВА ЧЕТВЕРТАЯ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Елена Григорьева	
Педагогический дискурс в лингвокультурологическом рассмотрении	219
Оксана Михайлова	
Светлана Ревуцкая	
Лариса Мирошник	
Оценочные коннотации как элемент коммуникативной культуры	228
Елена Черкашина	
Дискурс в предметной сфере «медицина» как средство формирования лингвопрофессиональной компетенции будущих специалистов	237
Нагалья Ушакова	
Татьяна Алексеенко	
Обучение будущих преподавателей русского языка речевому воздействию в лингводидактическом дискурсе	244
Adrianna Olkowska	
„Hipnotyzująca” moc słów. Techniki perswazyjne w języku NLP i coachingu	254
Izabela Dłużyk	
Dydaktyzm w polskich i rosyjskich ludowych bajkach magicznych w kontekście reguł perswazji Roberta Cialdiniego	267
O autorach / Сведения об авторах	277

Słowo wstępne

Kto ma język, ten „ma” świat.

Hans Georg Gadamer

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny, czwarty tom z cyklu *Perswazja językowa w różnych dyskursach*, powstały pod auspicjami Katedry Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka funkcjonującej w strukturze Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego oraz Pracowni Badań nad Perswazją Językową afiliowanej przy Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Zebrane w monografii teksty stanowią pokłosie II Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Mowa. Człowiek. Świat”, która odbyła się w dniach 10–11 maja 2018 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego pod Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Gdańska Pawła Adamowicza.

Dynamiczne zmiany zachodzące w paradygmacie nowej sytuacji socjokulturowej i mocno stechnicyzowanych nowoczesnych mediów masowych implikują złożoną refleksję o aspektach sztuki komunikacji perswazyjnej i pozwalają na nowo odczytać znane słowa Hansa Geорга Gadamera: „Kto ma język, ten «ma» świat”. Wielowymiarowość podejścia do pragmatykonu mechanizmów oddziaływania językowego, opierającego się na idei rozumienia mowy jako narzędzia inicjującego działalność kognitywną i behawioralną człowieka, skłoniła do refleksji nad komunikacją sugestywną i manipulacyjną przedstawicieli różnych dziedzin naukowych i szkół badawczych – lingwistów, medioznawców, literaturoznawców, psychologów, politologów, socjologów, historyków sztuki i pedagogów – z ośrodków polskich i zagranicznych.

Pytania o istotę oddziaływania językowego zachodzącego w różnych dyskursach komunikowania codziennego stworzyły wielopłaszczyznową interdyscyplinarną perspektywę badawczą. Zamieszczone w niniejszej monografii teksty są wynikiem badań naukowych Autorów, ich przemyśleń i doświadczeń, a także rezultatem burzliwych dyskusji, jakie miały miejsce w trakcie dwudniowych obrad. Wszystkie teksty w odmiennej perspektywie nawiązują do hasła przyświecającego konferencji – zagadnienia perswazji językowej i jej mechanizmów w różnych dyskursach. Podział tomu na rozdziały jest w dużej mierze

konwencjonalny, podyktowany potrzebą przejrzystości struktury oddanej w ręce Czytelnika monografii.

Teksty zawarte w pierwszym rozdziale dotyczą zagadnienia perswazji językowej i manipulacji w dyskursie językoznawczym. Dušan-Vladislav Paždjerski porusza tematykę związaną z leksykografią, w ramach której zgłębia specyfikę oddziaływania językowego w serbsko-chorwackich słownikach dyferencyjnych, przeprowadzając skrupulatną i szczegółową analizę krytyczną materiału. Ludmiła Fiodorowa twierdząc odpowiada na pytanie postawione w tytule artykułu: Czy można zmierzyć siłę perswazji? Autorka określa czynniki, które wpływają na siłę oddziaływania mowy na uczestników aktu komunikacji i analizuje oddziaływanie mowy w zależności od pozycji mówiącego i jego statusu społecznego, roli rozmówców w akcie komunikacji, charakteru perswazji językowej oraz stopnia emocjonalności wypowiedzi. Katarzyna Nobis-Wlazło, dokonując próby pomiaru zjawiska perswazji językowej, koncentruje się na sposobach wpływania na percepcję odbiorcy komunikatów medialnych i politycznych przy użyciu kategorii liczebника. Olga Abakumowa przedstawia rolę przysłów w dyskursie medialnym, tworzy model kognitywno-dyskursywny, pozwalający opisywać mechanizmy wpływu przysłów zamieszczanych w materiałach publicystycznych na ich odbiór przez czytelnika. Natalia Muzyczenko prezentuje instrumentarium fatyczne w komunikacji biznesowej, rozpatrując je jako środek oddziaływania słownego. Kluczową kwestią poruszaną przez Marinę Flaginę są formy etykiety mowy w gwarach dońskich. Autorka zwraca uwagę, że etykieta odzwierciedla nie tylko specyfikę narodową, ale również specyfikę relacji w różnych społecznościach. Elżbieta Pietraś uwypukla problem roli mowy wewnętrznej, dialogu z samym sobą i wpływu tej działalności na nastrój człowieka, jego emocje, motywację, działania, zdrowie i budowanie własnej tożsamości. Siergiej Potiomkin podkreśla istotną rolę maszynowego przetwarzania języka naturalnego w praktyce translatorskiej, szczególny nacisk kładąc na semantykę jednostek leksykalnych, których przykład stanowią emocjonalnie nacechowane przysłowki. Na podstawie obszernych badań udowadnia, że użycie par antonimicznych w przekładzie maszynowym znacznie ułatwia zadanie doboru ekwiwalentu leksykalnego w języku docelowym.

Rozdział drugi niniejszego tomu poświęcony jest specyfice oddziaływania językowego w dyskursie religijnym. Otwiera go artykuł Walentyny Masłowej i Antona Lawickiego, którzy snują rozważania na temat wpływu słowa na otaczającą człowieka rzeczywistość. Swoją uwagę Autorzy koncentrują na modlitwie poetyckiej i przedstawiają ją jako rezultat syntezy dyskursu religijnego i poetyckiego. Małgorzata Rybka i Marta Wrześniewska-Pietrzak omawiają drogę miłosierdzia jako nową formę nabożeństwa, w której w dużym stopniu wykorzystuje się współczesne środki techniczne. Autorki podkreślają, że w tego typu nabożeństwach multimedialnych ważną rolę odgrywają słowa, ruch, muzyka, obraz,

film, dzięki czemu głębiej oddziałują na wiernych, zwłaszcza na młodzież. Halina Wątróbska i Oksana Kadocznikowa podejmują analizę niektórych chwytów perswazyjnych zamieszczonych w zbiorze tekstów wydanych na potrzeby osób duchownych. Mówiąc o fakcie perswazyjności duszpasterskich pouczeń, Autorki zwracają uwagę na dobrze wypracowane wzory komunikacji perswazyjnej. Na podstawie analizowanych tekstów odnotowują takie rodzaje perswazji werbalnej jak: przekonywanie, sugestia, zachęta, co według nich w tekstach dyskursu religijnego nosi integracyjny i kompleksowy charakter. Jelena Klimentowa szczególną uwagę zwraca na fakt, że reprezentację tekstową dyskursu religijnego charakteryzują pewne cechy samodzielnego pola semantycznego, co w procesie komunikacji może przekształcić tekst religijny w formę władzy i kontroli, szczególnie w przypadku wykorzystania kanałów medialnych. Adam Konopka prezentuje gatunki perswazyjne i środki językowe służące budowaniu silnego przesłania na łamach czasopisma „Rycerz Niepokalanej”. Autor dowodzi, że jednym z zabiegów perswazyjnych jest łączenie elementów gatunków publicystycznych i homiletycznych oraz podkreślanie autorytetu autorów tekstów – osób duchownych.

W trzecim rozdziale zaproponowano teksty dotyczące manipulacji i perswazji językowej w dyskursach kultury. Jelena Zychowska przywołuje przyczyny, dla których rosyjscy pisarze drugiej dekady XXI wieku zwrócili się w swoich powieściach ku przeszłości i przyszłości, stawiając hipotezę o konieczności prezentacji we współczesnej literaturze bohatera swoich czasów. Autorka udowadnia, że współczesny bohater literacki jest odzwierciedleniem wartości aktualnych dla XXI wieku. W symbolicznej przestrzeni współczesnej prozy, która stanowi zbiór pomysłów, konstruktów światopoglądowych, orientacji, swoisty kod, dla odbiorcy ważny jest moment odnajdywania siebie w obrazie bohatera dzieła i typie kultury. Literacki bohater w autorskiej koncepcji artykułu jawi się jako bohater „obrońca”, „downshifter”, „stalker”, „outsider”. Kontynuację wizji przyszłości w aspekcie socjologicznym, filozoficznym, historycznym i językowym podejmuje w swoich rozważaniach Siergiej Sinieckij. U podstaw prezentowanej w artykule analizy Autor umieszcza ewoluującą sytuację komunikacyjną i pojawiającą się w jej obszarze nowe paradygmaty. Sytuacja, w której społeczeństwo może wybierać modele komunikacyjne związane z wielokierunkowymi wektorami rozwoju kulturowego, ma na celu odtworzenie przeszłości – tradycji (retro) lub projektowanie przyszłości – innowacje (future). Maria Szub skupia się na identyfikacji cech reprezentujących obrazy przeszłości, teraźniejszości i przyszłości w publicznym dyskursie politycznym. Podstawę analizy stanowią mowy inauguracyjne prezydentów Rosji i USA oraz wypowiedzi sejmowe polskich premierów w latach 2000–2017. Ludmiła Korniejewa w swoim opracowaniu, dotyczącym zjawiska scammeringu na portalach randkowych, udowadnia, że stereotypy związane z tworzeniem fikcji mają istotny wpływ na zachowanie uczestników

komunikacji. Autorka proponuje użycie terminu „efekt Julii” dla określenia zachowań ofiary w miłości lub małżeństwie. Olga Sacharowa bada sytuacje komunikacyjne obejmujące określone strategie i taktyki prowokacji i manipulacji, które są naturalne dla gatunków fatycznych i odtwarzane w dramacie. Wśród najczęściej występujących w dyskursie dramatycznym perswazyjnych sytuacji komunikacyjnych wyróżnia rozmowy rodzinne, dialogi podczas przyjmowania gości, niektóre elementy autoprezentacji, presję, obelgi, upokorzenia, odwracanie od siebie uwagi. Tomasz Kaczorowski analizuje próby komunikowania się teatru jako instytucji z widzami młodzieżowymi. Sytuację rozpatruje w kontekście repertuarów, planów artystycznych, nieudolnych prób komunikacji w języku młodzieżowym podejmowanych przez twórców. Podkreśla, że na linii komunikacji teatr-młodzież język stanowi newralgiczny punkt sporny, co przekłada się bezpośrednio na odbiór teatru wśród młodzieży.

Rozdział czwarty jest poświęcony specyfice oddziaływania językowego w dyskursie pedagogicznym. Jelena Grigoriewa akcentuje konieczność opracowania nowych podręczników do nauczania języków obcych, co wiąże z pojawieniem się w dydaktyce nowych celów, treści i idei, głoszących, że w komunikacji chodzi nie tylko o porozumienie językowe, ale i o rozumienie kultur. Oksana Michajłowa, Swietłana Rewuckaja i Larysa Mirosznik przedstawiają interesujące wyniki badań socjolingwistycznych wpisujących się w najnowszy obraz językowy Europy i świata. Autorki omawiają wyniki badania kultur komunikacyjnych, uwzględniając nie tylko różnice kultur narodowych, ale biorąc pod uwagę istniejące w nich inne typy kultur komunikacyjnych, które łączy wiek, płeć, zawód, lokalizacja geograficzna. Jelena Czerkaszyńska prezentuje tekst dotyczący nauczania języka medycznego studentów-cudzoziemców. Omawia zasady nowoczesnego procesu dydaktycznego i postuluje opis językowego obrazu świata specjalisty, który byłby punktem wyjścia w procesie dydaktycznym. Natalia Uszakowa i Tatiana Aleksiejenko rozpatrują proces nauczania języka obcego jako rodzaj manipulacji lingwistyczno-dydaktycznej i umieszczają wśród podstawowych celów nauczania, przed oczywistym opanowaniem języka obcego, „zdobycie wiedzy filologicznej”. Adrianna Olkowska przedstawia i analizuje techniki manipulacyjne stosowane przez coachów, psychologów i „ekspertów” w dziedzinie programowania neurolingwistycznego i coachingu. Autorka wskazuje na obecność w szkoleniach językowych i retorycznych środków perswazji i manipulacji, wymieniając: zatwierdzenia, metafory, słowa kluczowe dla języka sukcesu, pytania, domniemania, założenia, peryfrazy, powtórki, liczby, cudzośliwy. Tom zamyka tekst Izabeli Dłużyk, w którym Autorka dokonuje przeglądu polskich i rosyjskich bajek ludowych, rozpatrując badane teksty w kontekście reguł perswazji zaproponowanych przez Roberta Cialdiniego.

Pragniemy wyrazić serdeczne podziękowania wszystkim Autorom tekstów zamieszczonych w tomie czwartym, którzy swoimi badaniami potwierdzili

znaną tezę Andrzeja Batko: „skuteczna komunikacja polega na przeprowadzeniu Twojego rozmówcy z miejsca, w którym się znajduje, do miejsca, w którym Ty chcesz, aby się znalazł”¹. Wszystkie techniki perswazyjne przeanalizowane przez Autorów niniejszej monografii mają na celu zmianę stanu epistemicznego lub behawioralnego odbiorcy komunikatu. Nowa konfiguracja przestrzeni komunikacyjnej z uwzględnieniem nowoczesnych narzędzi przekazu informacji implikuje coraz bardziej wyszukane formy wypowiedzi sugestywnej, hipnotyzującej, co otwiera nowe perspektywy badawcze.

Szerokie spektrum koncepcji, poszukiwań i obserwacji badawczych, a także interdyscyplinarny charakter tej publikacji wymagały od Recenzentów wielkiego nakładu pracy, wnikliwości i cierpliwości. Wyrazy szczególnej wdzięczności kierujemy do Pani Profesor Haliny Bartwickiej, Pani Profesor Haliny Chodurskiej i Pana Profesora Grzegorza Ojcewicza za rzeczowe zaopiniowanie tekstów. Wysoce kompetentna ocena Recenzentów, istotne uwagi i sugestie przyczyniły się do finalnego kształtu i poziomu naukowego poszczególnych podrozdziałów tej monografii.

Mamy nadzieję, że redagowana przez nas publikacja spotka się z Państwa życzliwym przyjęciem, stając się przyczynkiem, a jednocześnie zachętą do dalszego zgłębiania zagadnień perswazji językowej, zrozumienia mechanizmów, stosowanych strategii i taktyk szeroko pojętego oddziaływania w rozmaitych sferach komunikacyjnych.

*Żanna Stadkiewicz
Aleksandra Klimkiewicz*

---

¹ A. Batko, *Sztuka perswazji, czyli język wpływu i manipulacji*, Gliwice 2005, s. 56.

Вступительное слово

Тот, кто имеет язык, «имеет» мир.

Ганс Георг Гадамер

Мы представляем читателю очередной, четвертый, том из цикла *Речевое воздействие в разных дискурсах*, инициированного кафедрой прагматики коммуникации и лингводидактики, функционирующей в структуре Института русистики и востоковедения Гданьского университета, а также Лабораторией по исследованию речевого воздействия, аффилированной при филологическом факультете Гданьского университета. Включенные в научный сборник тексты были представлены на II Международной научной конференции «Речь. Человек. Мир», которая состоялась 10–11 мая 2018 года на филологическом факультете Гданьского университета под почетным патронатом мэра Гданьска Павла Адамовича.

Динамические трансформации, происходящие в парадигме новой социокультурной ситуации и высоко технологичных средств массовой информации, побуждают к комплексному размышлению об аспектах искусства убеждающей коммуникации и позволяют по-новому перечитать знаменитые слова Ганса Георгия Гадамера: «Тот, кто имеет язык, “имеет” мир». Многомерность подхода к прагматикону механизмов речевого воздействия, основанного на идее понимания речи как инструмента, инициирующего когнитивную и поведенческую деятельность человека, имплицировала рефлексию о суггестивной и манипулятивной коммуникации среди представителей различных научных дисциплин и научно-исследовательских школ – лингвистов, медиаведов, литературоведов, психологов, политологов, социологов, историков искусства и педагогов – из польских и зарубежных академических центров.

Вопросы о сущности языкового взаимодействия в различных дискурсах повседневного общения оформили многоплановую интердисциплинарную исследовательскую перспективу. Включенные в монографию тексты являются результатом научных изысканий авторов, их размышлений и экспериментов, а также плодом оживленного обсуждения в ходе двухдневного заседания секций. Все статьи в разном ракурсе относятся к ключевой идее

конференции – изучению вопросов речевого воздействия и его механизмов в различных типах дискурса. Деление тома на разделы в значительной степени конвенционально и продиктовано требованием прозрачной структуры предлагаемой вниманию Читателя монографии.

Тексты, объединенные в первую главу, касаются вопросов специфики речевого воздействия и манипуляции в языковедческом дискурсе. Душан-Владислав Пазьдзерски рассматривает специфику персуазивных приемов в сербско-хорватских дифференциальных словарях, проводя тщательный критический анализ лексикографического материала. Катажина Нобис-Влязло, пытаясь измерить явление персуазии, фокусируется на способах влияния на восприятие получателя политических медиасообщений при использовании соответствующих числительных. Людмила Фёдорова утвердительно отвечает на вынесенный в заглавие вопрос: Можно ли измерить силу речевого воздействия? Автор называет факторы, определяющие силу воздействия на участников коммуникативного акта, и исследует персуазию в соотношении с позицией и социальным статусом говорящего, ролью собеседников в акте коммуникации, характером речевого воздействия и степенью эмоциональности сокоммуникантов. Ольга Абакумова указывает на роль пословиц в медиадискурсе, создает когнитивно-дискурсивную модель, дающую возможность описывать персуазивный потенциал паремий, используемых в публицистических текстах. Наталья Музыченко представляет фатический инструментарий в деловой коммуникации, трактуя его как средство речевого воздействия на собеседника. Ключевым вопросом в статье Марины Флягиной являются этикетные формулы в донских говорах. Автор обращает внимание на то, что этикет отражает не только национальную специфику, но и особенности отношений в различных социальных группах. Эльжбета Петрась эксплицирует проблему внутренней речи, диалога с самим собой и влияния этой формы коммуникативной деятельности на настроение человека, его эмоциональное состояние, мотивацию, здоровье и профилирование собственной идентичности. Сергей Потемкин подчеркивает роль машинной обработки натурального языка в переводческой практике, особое внимание уделяя семантике лексических единиц, примером являются эмоционально заряженные наречия. Основываясь на обширных исследованиях, автор доказывает, что использование антонимических пар в машинном переводе значительно облегчает задачу выбора лексического эквивалента в целевом языке.

Вторая глава сборника посвящена специфике речевого воздействия в религиозном дискурсе. Раздел открывает статья Валентины Масловой и Антона Лавицкого, которые рассуждают на тему влияния слова на окружающую человека действительность. В фокусе внимания авторов находится поэтическая молитва, представленная как результат синтеза религиозного

и поэтического дискурсов. Малгожата Рыбка и Марта Вжесьневска-Петшак обсуждают Путь Милосердия как новую форму богослужения, в которой в значительной степени используются современные технические средства. Авторы отмечают, что в подобных мультимедийных мессах важную роль играют слова, движение, музыка, изображение, фильм, что позволяет глубже воздействовать на верующих, особенно на молодежь. Халина Вонтрубска и Оксана Кадочникова проанализировали некоторые персуазивные приемы в сборнике текстов, изданных для нужд священнослужителей. Рассуждая о речевом воздействии пастырских наставлений, авторы обращают внимание на хорошо разработанные образцы убеждающей коммуникации. На основе анализируемых текстов исследователи отмечают в них такие виды персуазии, как: убеждение, внушение, поощрение, в текстах религиозного дискурса носящих, по их мнению, интегрированный и комплексный характер. Елена Климентова особое внимание уделяет факту, что в религиозном дискурсе его текстовое представление формирует самостоятельное семантическое поле, что в процессе коммуникации может превратить религиозный текст в форму власти и контроля, особенно при использовании современных медиаканалов. Адам Конопка изучил персуазивные жанры и реализующие их языковые средства, используемые в конструировании сильного послания на страницах журнала «*Rycerz Niepokalanej*». Автор доказывает, что одним из приемов убеждения является объединение публицистических и гомилетических жанров и ставка на авторитет авторов текстов – духовников.

В третьей главе вниманию читателя предложены тексты, касающиеся речевого воздействия в дискурсах культуры. Елена Зыховская приводит причины, по которым российские писатели второго десятилетия XXI века обратились в своих произведениях к теме прошлого и будущего, акцентируя положение о необходимости представления в современной литературе героя своего времени. Автор доказывает, что сегодняшний литературный герой является отражением актуальной для XXI системы ценностей. В символическом пространстве современной прозы, которая представляет собой совокупность идей, мировоззренческих конструктов, ориентаций, своего рода код, для реципиента важен момент обнаружения себя в образе героя произведения и типа культуры. Литературный герой, согласно концепции автора статьи, предстает как герой «защитник», «дауншифтер», «сталкер» или «аутсайдер». Продолжение рассуждений на тему видения будущего в социологическом, философском, историческом и лингвистическом аспектах можно найти в статье Сергея Синецкого. Представленный анализ основан на идее эволюционирующей коммуникативной ситуации и ее новых парадигм. Ситуация, когда общество может выбирать модели общения, коррелирующие с разнонаправленными векторами культурного развития,

нацелена на воссоздание прошлого – традиции (ретро) или проецирования футуристической модели – инновации (будущее). Мария Шуб анализирует репрезентации модусов времени – будущего, настоящего и прошлого – в публичном политическом дискурсе. В качестве базы для анализа послужили стенограммы инаугурационных речей президентов США и России, а также тексты выступлений премьер-министров Польши перед Сеймом в 2000–2017 гг. Людмила Корнеева в своем исследовании, посвященном феномену мошенничества на сайтах знакомств, доказывает, что стереотипы, связанные с созданием фикции, оказывают существенное влияние на поведение участников коммуникации. Автор предлагает использование термина «эффект Джульетты» для определения типа поведения жертвы в любви или браке. Ольга Сахарова исследует коммуникационные ситуации, охватывающие определенные стратегии и тактики провокаций и манипуляции, которые являются естественными для фатических жанров и воспроизводятся в драме. Среди наиболее часто встречающихся в драматическом субдискурсе персуазивных ситуаций выделяются семейные беседы, диалоги при приеме гостей, некоторые элементы самопрезентации, психологическое давление, оскорбление, унижение, отвлечение от себя внимания. Томаш Качоровски анализирует попытки коммуникации театра как учреждения с молодежной аудиторией. Исследователь рассматривает ситуацию в контексте репертуара, планов творческих мероприятий, предпринимаемых авторами неудачных попыток общения на молодежном сленге, подчеркивая при этом, что на линии коммуникации театр – молодежь язык является чувствительной точкой, определяющей восприятие театра юным зрителем.

Четвертая глава посвящена специфике речевого воздействия в педагогическом дискурсе. Елена Григорьева акцентирует необходимость разработки новых учебников по обучению иностранным языкам, что связано с появлением в дидактике новых целей, содержания и идей, согласно которым успешную коммуникацию определяет не только языковой уровень, но и понимание культуры. Оксана Михайлова, Светлана Ревуцкая и Лариса Мирошник представили интересные результаты социолингвистических исследований, вписывающихся в новейшую языковую картину Европы и мира. Авторы описывают результаты исследования коммуникационных культур, учитывая не только различия национальных культур, но и существующую в них дифференциацию типов общения, обусловленную возрастом, полом, профессией или географическим положением. В тексте Елены Черкашиной на тему обучения языку медицины студентов-иностранцев обсуждаются принципы современного учебного процесса и постулируется необходимость описания языковой картины мира специалиста как отправной точки в учебном процессе. Наталья Ушакова и Татьяна Алексеенко рассматривают процесс преподавания иностранного языка как своеобразную

лингвистическую и дидактическую манипуляцию и ставят среди основных целей преподавания перед овладением иностранным языком «получение филологических знаний». Адрианна Ольковска, отмечая рост популярности различных курсов, тренингов, предназначенных для широкой аудитории, анализирует манипуляционные приемы, используемые коучами, психологами и «экспертами» в области нейролингвистического программирования и коучинга. Автор указывает на наличие при обучении языковых и риторических средств убеждения и манипуляции, таких, как утверждения, метафоры, ключевые слова для «языка успеха», вопросы, предположения, суггестии, перифразы, повторы, квантификация, использование кавычек. Том закрывает текст Изабеллы Длужик, в котором автор рассматривает польские и русские народные сказки в ракурсе правил убеждения, разработанных психологом Робертом Чалдини.

Мы хотели бы искренне поблагодарить всех авторов IV тома, которые своими исследованиями подтвердили известный тезис Анджее Батко: «эффективное общение заключается в проведении вашего собеседника с того места, где он находится, к тому месту, в котором вы хотите, чтобы он был»¹ (перевод – Ж.С.). Персуазивные приемы и техники, проанализированные в данной монографии, направлены на изменение эпистемического или поведенческого статуса получателя сообщения. Заметим при этом, что новая конфигурация коммуникативного пространства с учетом современных средств передачи информации имплицитно все более изощренные формы суггестивной, гипнотической коммуникации, что в свою очередь открывает перед нами новые перспективы исследований.

Широкий спектр концепций, поисков и научных выводов, а также междисциплинарный характер данной публикации потребовали от рецензентов колоссальной работы, внимания и терпения. Мы выражаем особую благодарность профессорам Халине Бартвицкой, Халине Ходурской и Гжегожу Ойцевичу за профессиональный подход к оцениваемым трудам. Компетентное мнение рецензентов, их ценные замечания в значительной степени способствовали утверждению окончательной формы текстов и высокого научного уровня подразделов настоящей монографии.

Мы надеемся, что редактируемая нами публикация будет хорошо принята читателями и станет стимулом для дальнейшего изучения вопросов персуазивной коммуникации, понимания механизмов, стратегий и тактик речевого воздействия в различных типах дискурсов.

*Жанна Сладкевич
Александра Климкевич*

---

¹ A. Batko, *Sztuka perswazji, czyli język wpływu i manipulacji*, Gliwice 2005, с. 56.

*Na większość ludzi głębszy wpływ wywiera jeden jasny, żywy,
osobisty przykład niż mnóstwo danych statystycznych*

Elliot Aronson

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-822-1